

ISTORIJA MEDICINE THE HISTORY OF MEDICINE

Klinički centar Niš
Centar za radiologiju¹
Oftalmološka klinika²

Istorija medicine
History of medicine
UDK 929:61 Lazarević Laza K.

LAZA K. LAZAREVIĆ – DOKTOR, PRAVNIK, KNJIŽEVNIK I U TRI RATA RATNIK

LAZA K. LAZAREVIĆ – DOCTOR, LAWYER, WRITER AND WARRIOR IN THREE WARS

Rade R. BABIĆ¹ i Gordana STANKOVIĆ BABIĆ²

Sažetak – Laza K. Lazarević rođen je 13. maja 1851. godine u Šapcu, umro je 11. januara 1891. godine u Beogradu, Srbin, pravnik, ratnik, doktor i književnik. Poliglota, govorio je ruski, francuski i nemački. Put Laze K. Lazarevića do lekarskog zvanja: završio je prava u Beogradu 1871. godine, diplomirao na Medicinskom fakultetu u Berlinu 28. januara 1879. a doktorirao na istom fakultetu 8. marta 1879. Njegov put do zvanja doktora medicine bio je trnovit i komplikovan. Laza K. Lazarević, ratnik, ratovao je u Srpsko-turskom i Srpsko-bugarskom ratu. Za vreme Srpsko-bugarskog rata (1885) proizveden je u čin rezervnog sanitetskog majora, kasnije promovisan u čin aktivnog sanitetskog pukovnika i imenovan za pomoćnika načelnika saniteta Vrhovne komande, sa zadatkom da osnuje Veliku rezervnu vojnu bolnicu u Nišu. U okviru stručnog i naučnog rada dr Laza K. Lazarević objavio je sedamdeset i dva naučna i stručna rada iz medicine. Veći broj tih radova odnose se na nervne bolesti, kao npr. *paralysis agitans*, sklerozu medule spinalis, afaziju i druge nervne bolesti. Zato se s pravom može reći da je dr Laza K. Lazarević bio prvi srpski neurolog. Prvu operaciju katarakte u Srbiji (1886) izveo je dr Laza K. Lazarević, u aseptičnim uslovima, primenivši kokain za anesteziju. Prvi je lekar Srbije kojeg je Ministarstvo unutrašnjih dela 1884. godine uputilo u Beč da izuči spravljanje animalne limfe. Godine 1879. postavljen je za fizikusa Beogradskog okruga, a 1881. godine za primarijusa i šefa Unutrašnjeg odeljenja Opšte državne bolnice u Beogradu. Bio je lični lekar kralja Milana Obrenovića. U srpskoj realističnoj književnosti dr Laza K. Lazarević je začetnik psihološke pripovetke. Objavio je devet pripovedaka, a osam je ostalo nedovršeno. Sanitetski pukovnik dr Laza K. Lazarević razumom i upornošću, zahvaljujući svojoj inteligenciji i vrednoći, uz pomoć države Srbije sticao je znanje po Evropi, školujući se u onda najčვენijim školama Evrope, čemu i sada možemo da se divimo i da zavidimo.

Ključne reči: Laza K. Lazarević; Srbin; Pravnik; Ratnik; Doktor; Književnik

Uvod

Dr Laza K. Lazarević (1851-1891) (**Slika 1**) je jedan od velikana srpske medicine, pravnik, književnik, tvorac savremene srpske pripovetke, naučnik, akademik i ratnik [1–8].

Rođen je 13. maja 1851. godine u Šapcu, od oca Kuzmana i majke Jelene (Slika 2). Osnovnu školu je završio u Šapcu. Gimnaziju je započeo u Šapcu, a maturirao je u Beogradu 1867. godine. Živeo je trideset i devet godina. Bolovao je od tuberkuloze i ischijasa. Preminuo je 11. januara 1891. godine u Beogradu.

Njegova supruga Poleksija je bila ćerka Nikole Hristića (tadašnji predsednik vlade). Laza i Poleksija su izrodili troje dece, dva sina – Kuzmana i Vladu (preminuo kao dete) i ćerku Anđeliju (1885-1926, slikarka i književnica) [1–8].

Slika 1. Portret Laze K. Lazarevića (13. maj 1851. g., Šabac - 11. januar 1891. g., Beograd) akademskog slikara Vlaha Bukovca, Beograd, 1882. g.

Fig. 1. Portrait of Laza K. Lazarević (may 13, 1851. Šabac-January 11, 1891, Belgrade) painted by Vlaha Bukovac, an academic painter, in Belgrade 1882

Dr Laza K. Lazarević najpre je studirao prava na Velikoj školi u Beogradu, na kojoj stiče akademsko zvanje pravnika 1871. godine.

Bio je prvi lekar Srbije kojeg je Ministarstvo unutrašnjih dela 1884. uputilo u Beč da izuči spravljanje animalne limfe [9,10].

Godine 1879. dr Laza K. Lazarević biva postavljen za fizikusa Beogradskog okruga, a 1881.g. za primarijusa i šefa Unutrašnjeg odeljenja Opšte državne bolnice u Beogradu. Preuredivši svoje odeljenje utemeljio je kliničko-bolnički rad i radio u širokom dijapazonu stručne prakse, uključujući i hirurgiju (reponiranje creva, zašivanje rane od uboda volovskim rogom, ekstrakcije katarakte sa kapsulom lentis, rešavanje placente previje sa odstranjivanjem delova posteljice i dr. hirurške intervencije) te okviru odeljenja osnovao je i uzornu laboratoriju [1-8].

Dr Laza K. Lazarević je bio lični lekar Kralja Milana [11].

Za vreme Srpsko-bugarskog rata (1885) proizveden je u čin rezervnog sanitetskog majora i imenovan za pomoćnika načelnika saniteta Vrhovne komande, sa zadatkom da osnuje Veliku rezervnu vojnu bolnicu u Nišu [11,12]. Kasnije biva proizveden u čin aktivnog sanitetskog pukovnika.

Slika 2. Jelena Lazarević, majka dr Laze K. Lazarevića
Fig. 2. Jelena Lazarević, mother of Laza K. Lazarević

Slika 3. Plakat Prvog stručnog sastanaka lekara Podrinsko-Kolubarskog regiona Srpskog lekarskog društva Podružnice Šabac - Lazini dani '77, 30. septembar - 1. oktobar 1977. Šabac, održani u spomen na dr Lazu K. Lazarevića

Fig. 3. The poster of the first meeting of doctors from Podrinjsko-Kolubarski region organized by the Medical Society of Serbia, Branch of Šabac under the name "Laza's days '77" from September 30 to October 1 1977 in Šabac to commemorate Dr Laza Lazarević

Godine 1883. dr Laza K. Lazarević postaje dopisni član Srpske kraljevske akademije (danas Srpska akademija nauke i umetnosti).

Bio je poliglota, govorio je ruski, nemački i francuski.

U spomen dr Laze K. Lazarevića u Šabcu je od 30. septembra do 1. oktobra 1977.g. bio održan prvi stručni sastanak lekara podrinsko-kolubarskog regiona u organizaciji Srpskog lekarskog društva, Podružnice Šabac, pod imenom Lazini dani '77. (Slika 3) [13].

Ne treba zaboraviti iskazane reči dr Vladana Đorđevića: „Ja sam uveren da će u Srpskom lekarskom društvu, dokle god ono bude živelo, živeti i svetla uspomena na jednog od najboljih njegovih članova – svetla uspomena na dr Lazu K. Lazarevića” [1].

Put Laze K. Lazarevića do lekarskog zvanja

Put Laze K. Lazarevića, diplomiranog pravnika, do zvanja doktora medicine započet je sa Objavom SN° 2072 koju je Kancelarija Ministarstva unutrašnjih dela u Beogradu, 10. decembra 1870. godine izdala u Srpskim novinama, u broju 150, od subote, 12. decembra 1870. godine, a koja glasi [14]:

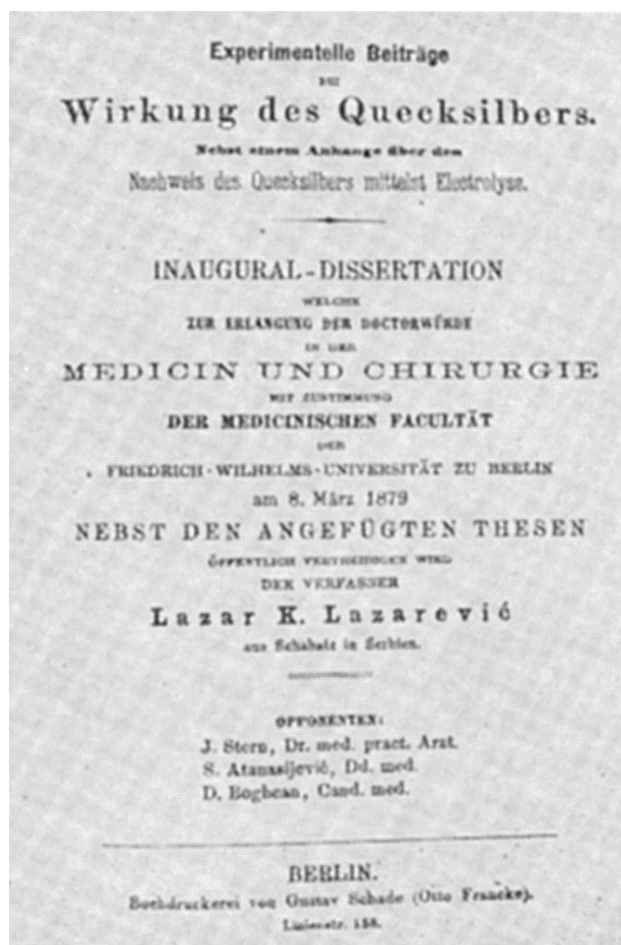
„Praviteljstvo namerava poslati na stranu dva pitomca da o trošku državnim izuče nauke lekarske.

Koji od đaka Velike škole imaju volju i osećaju sposobnost za to, neka se do 1. januara 1871. godine obrate G. ministru unutrašnjih dela sa pismenim izjavama i prilože svedočanstvo o svojoj naučnoj spremi”.

Slika 4. Anna Sophie Agnes Gutjahar – ljubav iz studenskih dana Laza K. Lazarević. Čari ljubavi dr Laze K. Lazarevića prema Ani podstakle su ga da napiše pripovetku „Švabica”, biser srpske književnosti

Fig. 4. *Ana Sophie Agnes Gutjahar – Laza K. Lazarević's love from his student days. His love feelings for Anna inspired him to write the story "Švabica" (A German girl), which is still one of the pearls of Serbian literature*

Slika 5. Naslovna strana doktorske disertacije dr Laze K. Lazarevića

Fig. 5. *The front page of Dr Laza Lazarević's doctoral thesis*

Sedam dana kasnije, Srpske novine u broju 151 od 19. decembra 1870. godine donele su dopunu teksta Objave SN° 2072 Ministarstva unutrašnjih dela:

„Ko želi da se ode na izučavanje tih nauka dužan je da podnese ministarstvu unutrašnjih dela ove svedodžbe:

1. Od strane školske vlasti da je sa odličnim ili vrlo dobrim uspehom svršio koji fakultet u našoj Velikoj školi;

2. Od strane opštine da je siromašnog stanja.

Ostali uslovi za pitomce izloženi su u osobnom aktu, koji će se saopštiti onima, koji budu izabrani.

Međutim dodaje se ovde, „da će se oni, na koje bi pao izbor, podčiniti lekarskom pregledu, te da se vidi, da li su dobrog zdravlja.”

Na tekst Objave u *Srpskim novinama* Laza K. Lazarević, pravnik IV godine na Velikoj školi u Beogradu, 14. decembra 1870. g. podnosi Radivoju Milenkoviću pismenu molbu:

Gospodine Ministre!

Odavno željah da učim lekarske nauke, ali mi svagda želja beše pusta sa siromašnog stanja moga.

Sad ste Vi, gospodine ministre, objavili u Srpskim novinama da će se dva mladića slati o državnom trošku na te nauke.

Ja Vas ponizno molim da mene kao državnog pitomca primite i pošaljete na univerzitet, a ja ću se uspeti da svojim radom dokažem da mi je vredno dati prilike te da najveću moju želju ostvarim.

Uz ovu molbu ide i "svedočanstvo o mojoj naučnoj spremi i vladanju".

Molba Laze K. Lazarevića biva odobrena, ali Laza iako izabran za državnog pitomca nije, po ovom izboru, otišao u inostranstvo na medicinske studije. Razlog tome je da je Laza sa još 15 studenadata napustio studije zbog „nereda u Velikoj školi“, pisao adrese i prikupljao potpise u prilog otpuštenih profesora - Đorđa Pavlovića i Jovana Boškovića. Kako je vreme odmicalo, neredi na Velikoj školi su se stižali. Laza K. Lazarević podnosi molbu ministru prosvete i crkvenih dela da "ne veruje glasinama" da je učestvovao u prikupljanju potpisa u prilog otpuštenih profesora i da mu odobre nastavak školovanja. Po odobrenju Ministarstva prosvete, Laza K. Lazarević koristi junski ispitni rok, polaže zaostale ispite i 1871. godine, na Velikoj školi u Beogradu završava pravne nauke [15].

Diplomiranom pravniku, Lazi K. Lazareviću, još uvek se ne odobrava odlazak na medicinske studije, ali zato biva izabran za državnog pitomca kao praktikant Ministarstva prosvete za 1871. godinu.

Januara 1872. odobravaju mu se medicinske studije u inostranstvu, a od 1. februara 1872. i materijalna sredstva u iznosu od „1.910 groša poreskih“ za medicinske studije u Berlinu.

Konačno, 20. maja 1872. godine diplomirani pravnik Laza K. Lazarević upisuje Medicinski fakultet *Friedrich-Wilhelms* Univerziteta u Berlinu.

Na početku studija tri puta uzastopno menja mesto stanovanja, da bi se na kraju skrasio u pansionu gospođe Pauline Gutjaha, rođene Kirchner, u Berlinu, u Friedrich Strasse, No 111, III Treppen (sprat). Tu Laza K. Lazarević upoznaje i zaljubljuje se u gazdaričinu ćerku Anu (Anna Sophie Agnes Gutjaha) (Slika 4). Ljubav je ostavila traga, pa je Laza K. Lazarević napisao pripovetku *Švabica*, objavljenu osam godina posle njegove smrti, koja predstavlja jedan od uzora i bisera srpske književnosti.

Početkom 1876. g. Laza K. Lazarević počinje sa laboratorijskim radom na izradi doktorske disertacije pod nadzorom profesora Oscara Eugena Mattiasa Liebreichaa (1839-1908).

Te godine nad Balkanom i Srbijom nadvili su se oblaci rata. Državni pitomci prekidaju studije i odlaze da pomognu majku Srbiju. Knjaz srpski Milan M. Obrenović, 18. juna 1876. godine, u Deligradu, saopštava narodu da je Srbija objavila rat Turskoj.

Po naredbi ministra unutrašnjih dela lekarski pitomci raspoređuju se u vojne bolnice. Tom prilikom Laza K. Lazarević upućuje se i raspoređuje kao lekarski pomoćnik pri trupi kod jednog odreda Drinske divizije u poljskoj bolnici u Šapcu. Po okončanom Prvom srpsko-turskom ratu (16. februar 1877.) državni pitomac kandidat medicine Laza K. Lazare-

vić ostaje i dalje vezan za svoj ratni raspored. U toku drugog Srpsko-turskog rata (1. decembar 1877. g.) nalazi se na vojnom rasporedu kao lekarski pomoćnik u Timočkoj diviziji. Po okončanim Srpsko-turskim ratovima nastavlja prekinute studije medicine u Berlinu (25. avgust 1878. g.).

Na Medicinskom fakultetu u Berlinu Laza K. Lazarević završni ispit (*Examen rigorosum*) polaže 28. januara 1879. godine i postaje "doktor celokupnog lekarstva i hirurgije".

Doktorsku disertaciju *Eksperimentalni doprinosi o delovanju žive*, uz dodatak: *Dokazivanje žive pomoću elektrolize (Experimentelle Beiträge zur Wirkung des Quecksilbers nebst einem Anhang über den Nachweis des Quecksilbers mittels Elektrolyse)* odbranio je 8. marta 1879. (Slika 5). Disertaciju je posvetio svojoj majci, a napisao ju je na 48 stranica. Disertacija (veličine 13x18,5 cm) štampana je u Berlinu, u štampariji Gustav Schadea. U zaključku disertacije dr Laza K. Lazarević kaže "da je za sada objašnjenje delovanja žive sasvim nemoguće" i "da je ovde – potrebno još novih činjenica". Na kraju doktorske disertacije izražava iskrenu blagodarnost svom učitelju, prof. dr Oskaru Mateji Eugenu Librajhu (1839-1908) [2,3,4,7,11,15].

Udovoljivši svim predviđenim propisima, dr Laza K. Lazarević sa 28. godina postaje doktor medicine.

Stručni i naučni rad dr Laze K. Lazarevića

Dr Laza K. Lazarević objavio je i napisao sedamdeset i dva stručna i naučna rada iz medicine. Veći broj tih radova odnose se na nervne bolesti, kao npr. *paralysis agitans*, sklerozu medule spinalis, afaziju i druge nervne bolesti. Zato se s pravom može reći da je dr Laza K. Lazarević bio prvi srpski neurolog.

Prvu operaciju katarakte u Srbiji (1886) izveo je dr Laza K. Lazarević, u aseptičnim uslovima, primenivši kokain za anesteziju.

Prvi rad koji je napisao i objavio bio je članak "Dezinfikovanje škola koje su za vreme rata bile bolnice" objavljen u Srpskim novinama u broju 109 od 19. maja 1877., potpisan inicijalima L.K.L. U njemu, jasno i dokumentovano objašnjava granicu celishodnosti higijenskih mera koje treba primeniti pre ponovne upotrebe školskih zgrada, koje su za vreme rata služile kao bolnice i ukazuje na značaj i važnost asepse i antiseptice.

Dr Laza K. Lazarević, kao narodni lekar i prosvetitelj, izrazio je svoje humano i socijalno osećanje u radu *Obmanjivanje publike lažnim lekovima* [1,15].

Godine 1880. u Srpskom arhivu broj 7 objavljuje rad *Ischias postica Cottunni – jedan prilog za njenu diferencijalnu dijagnozu* [16], a potom isti ovaj rad pod naslovom *Ischias postica Contunnii, ein Beitrag zur deren Differential - Diagnose* objavljuje 1884. g. na nemačkom jeziku u bečkom *Allgemeine Wiener Medizinische Zeitung* (Allg. Wien. Zeitg), No 37-38.

Ovim radovima dr Laza K. Lazarević daje ispravno tumačenje nastanaka bola kod išijasa [1,16,17]. Opisuje bolest i daje objašnjenje modifikacije

same bolesti kod dorzalne fleksije stopala (modifikacija danas poznata pod imenom Gawersov simptom i Bragardov simptom) i kod savijanja trupa napred u stojećem stavu s ispruženim kolenima (modifikacija danas poznata pod imenom Thomazerov simptom i Nerijev simptom) [18]. Možda bi ove modifikacije ipak trebalo da se zovu po našem dr Lazi K. Lazareviću. Jake bolove koji se javljaju pri dizanju ispružene noge kod ishijasa, francuski lekar Ernest Charles (1816–1883) nazvao je Lasègueov znak [19]. Pa ipak, dr Laza K. Lazarević je bio prvi koji je opisao dijagnostičke znake kod ishijasa. Prema navodima Šulovića i Pavlovića iz 1990. [1], američki neurolog R. Wartenberg ukazao je da tumačenje nastanaka bola kod ishijasa pripada našem dr Lazi K. Lazareviću, ističući da se u Lazarevićevom znaku, pored patoloških manifestacija koje je opisao Laseg, nalaze i Bragardov sindrom, Tomajerov sindrom i Keringov znak.

Spisak nekih od radova dr Laze K. Lazarevića:

- Jedan prilog za latentnu sifilidu. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1880;7:125.
- Jedan slučaj lise. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1881;8:10.
- Dva slučaja *Erythema nodosum*. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1887;9:102.
- O slučajevima meningitisa cerebrosinhalisa u Beogradu u maju 1883. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1887;9:82.
- *Paralysis agitans* (jedan slučaj ove bolesti). Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1887;9:186.
- Slučaj *Sclerosis medullae spinalis*. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1888;10:100.
- O jednom bolesniku sa spastičnom spinoznom paralizom. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1888;10:164.
- O jednom slučaju muskularne atrofije (*Duchenne – Aran*). Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1888; 10: 1208
- O jednom slučaju trovanja morfinom i znaci-ma, koji su se pri tome javljali. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1888;10:181.
- O jednom slučaju pareze gornjih udova kod jednog lončara. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1888;10:196.
- O diferencijalnoj dijagnozi između skarlatine i ru-beole. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1895; 12:19.

– O jednom slučaju progresivne atrofije mišića. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1895;12:35.

– Četiri ekstrakcije katarakte bez discizije nego s kapsulom lentis. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1895;12:27.

– Slučaj intoksikacijom fosforom. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1895;12:45 i dr.

Književna dela dr Laze K. Lazarević

Dr Laza K. Lazarević je začetnik psihološke pripovetke u srpskoj realističnoj književnosti [20,21].

Pripovetke koje je napisao: *Prvi put s ocem na jutrenje*, *Školska ikona*, *U dobri čas hajduci*, *Na bunaru*, *Sve će to narod pozlatiti*, *Vetar*, *On zna sve i Švabica*. U njegovim rukopisima ostalo je još osam nedovršenih pripovedaka.

Svoju prvu pripovetku *Prvi put s ocem na jutrenje* (prvobitni naslov *Zvona s crkve II*) objavio je u bečkom časopisu *Srpska zora* (1879).

Dr Laza K. Lazarević je objavljene pripovetke u časopisima štampao u zbirci *Šest pripovedaka* (1886), koja je sadržala - *Prvi put s ocem na jutrenje*, *Školska ikona*, *U dobri čas hajduci*, *Na bunaru*, *Vetar* i *Sve će to narod pozlatiti*. Pred kraj života dr Laze K. Lazarevića objavljene su još dve pripovetke - *Vetar* (1889) i *On zna sve* (1890), a posthumno *Švabica*.

Zaključak

Dr Laza K. Lazarević je jedan od očeva spske medicine koji je svojim ukupnim delom dao veliki doprinos afirmaciji srpske medicine. Istaknuti srpski sanitetski pukovnik dr Laza K. Lazarević nosi zasluge ne samo za svoj rad u vojnom sanitetu u miru i ratu, već i za celokupno srpsko zdrarstvo onog vremena. Jedan je od osnivača Velike rezervne vojne bolnice u Nišu. Začetnik je psihološke pripovetke u srpskoj realističnoj književnosti. Život su mu bile medicina, književnost i otadžbina, a živeo je kao da ne živi u svojoj okolini i u svom vremenu. Put dr Laze K. Lazarevića do doktorskog zvanja bio je trnovit. Razumom i upornošću, zahvaljujući svojoj inteligenciji i vrednoći, uz pomoć države Srbije sanitetski pukovnik dr Laza K. Lazarević je sticao znanje po Evropi, školujući se u onda najčuvenijim školama Evrope, čemu i sada možemo da se divimo i da zavidimo.

Literatura

1. Šulović V, Pavlović B. Prvi kliničar u Srbiji – doktor Laza K. Lazarević. *Srp Arh Celok Lek* 1990;118:492-6.
2. Milanović M. Biografski leksikon – Poznati srpski lekari. Beograd/Toronto: Vojna štamparija; 2005.
3. Živić R, Živić M. Stopedeset godina od rođenja Laze K. Lazarevića, lekara i književnika. *Acta Med Median* 2001;(1):73-81.
4. Babić RR. Laza K. Lazarević, doktor i književnik. *Acta Med Median* 2006;(1):76-7.
5. Đorić MN. Stogodišnjica L.K. Lazarevića. *Med pregl* 1950;7:192-3.
6. Đorić MN. Laza Lazarević kao lekar. *Srp Arh Celok Lek* 1951;49:337-9.
7. Stanisavljević V. Mesto Laze K. Lazarevića u istoriji naše medicine. *Srp arh Celok Lek* 1951;49:340-352
8. Dimitrijević TD. Laza K. Lazarević kao neurolog. *Srp Arh Celok Lek* 1951;49:353-7.
9. Milojević V. Pasterov zavod u Nišu 1990-1985. Prosveta: Niš; 1990.
10. Muzej zdrarstvene kulture. Stalna postavka. Niš: Patstevor zavod; 2009.
11. Dimitrijević S. Laza K. Lazarević. U: Medicinska enciklopedija. Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ;1962.
12. Živić R. Enciklopedija. Niš: Gradina;1996.

13. Plamenac S. Izveštaj sa naučno-stručnih skupova. I stručni sastanak lekara Podrinsko-kolubarskog regiona, pod nazivom „Lazini dani 77”. Med rev 1977;4:85-9.

14. Plamenac S. Dr med. Laza K. Lazarević (1851-1890): od studenta do doktora medicine i hirurgije. Povodom 125-godišnjice rođenja. Med rev 1977;4:107-24.

15. Lazarević KL. Ischias postica Cottunni: jedan prilog za njenu diferencijalnu dijagnozu. Srp Arh Celok Lek 1880;7:23-6

16. Glesinger L. Iz povjesti zdravstvene kulture naših naroda. Pro Medico 1972;2:5-13.

17. Glavan I. Živčane bolesti. Baograd-Zagreb: Medicinska knjiga; 1956.

18. Kostić A. Medicinski rečnik. Beograd-Zagreb: Medicinska knjiga; 1971.

19. Nikolić Lj, Milić B. Čitanka sa književnoteorijskim pojmovima. Beograd: Zavod za udžbenike; 2007.

20. Lazarević L. Pripovetke. Beograd: Nolit; 1975.

Summary

Introduction

Laza K. Lazarevic was born on the 13th of May, 1851 in Sabac. He died on the 11th of January, 1891 in Belgrade. Laza K. Lazarevic was a Serb, lawyer, warrior, doctor and writer. He spoke Russian, German and French.

Laza Lazarevic's road to the title of doctor of medicine. He studied law in Belgrade and graduated in 1871 and he graduated from the Faculty of Medicine in Berlin on the 28th of January, 1879. He took his doctor's degree in Berlin on the 8th of March, 1879 at the same Faculty. His road to the title of doctor of medicine was thorny and complicated.

Laza K. Lazarevic as a warrior

He took part in the Serbian-Turkish war and the Serbian-Bulgarian war. During the Serbian-Bulgarian War (1885) he was first given the rank of reserve medical major and later the rank of active medical colonel and then he was appointed assistant chief of the Supreme Command of Health Care with the task to establish the Great reserve military hospital in Nis.

Professional and scientific work of Dr. Laza K. Lazarevic

He had seventy two professional and scientific medical papers published, a great number of which referring to nervous diseases, such as paralysis agitans, sclerosis of medulla spinalis,

Key words: *Laza K. Lazarević, Serb, jurist, warrior, doctor, writer*

Rad primljen 6. IV 2009.

Prihvaćen za štampu 16. VI 2009.

BIBLID.0025-8105:(2010):LXIII:5-6:431-436.

aphasia and others. Therefore, it can be rightly said that Dr Laza K. Lazarevic was the first Serbian neurologist. The very first operation of cataract in Serbia was performed by Dr. Laza K. Lazarevic in aseptic conditions, when cocaine was applied for anesthesia. He was the first doctor to be sent by the Ministry of Internal Affairs to Vienna in 1884 to learn how to prepare animal lymph. In 1879 he was appointed the physician of the Belgrade District and in 1881 he was promoted to the position of head doctor and Chief of Internal Department of the General State Hospital in Belgrade. He was the personal doctor of King Milan Obrenovic.

Laza K. Lazarevic as a writer

Laza Lazarevic is considered to be the originator of psychological stories in Serbian realistic literature and had nine stories published, while eight remained unfinished.

Conclusion

Thanks to his intelligence, hard work, determination and persistence and the financial help of Serbia Medical Colonel Dr Laza K. Lazarevic gained the best of knowledge across Europe, having studied at the most prestigious school in Europe – the fact that can be admired and envied even today.